

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของสังคมโลก ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ระบบข่าวสารข้อมูล การคมนาคม และ วิทยาการต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยและการพัฒนาการศึกษาของไทย จึงทำให้เกิด กระแสเรียกร้องการปฏิรูปการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ทางการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงและความต้องการของบุคคล ชุมชน สังคม ประเทศชาติมากขึ้น โดยมุ่งสร้าง "คน" หรือ "ผู้เรียน" ให้รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้พัฒนาขีดความสามารถของตนอย่างเต็มศักยภาพ เป็นผู้รู้จักคิด มีเหตุผล รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา-แห่งชาติ, 2540, หน้า 22 – 23)

จากนโยบายดังกล่าว กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจึงจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากขึ้น โดยพัฒนาการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีเป้าหมายหลักของการพัฒนาทั้งด้านผู้เรียนและผู้สอน เน้นการเรียนรู้การสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง มีผลการเรียนที่มีมาตรฐานสูง มีสติปัญญาในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ได้ และเน้นจิตสำนึก คือความเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้ง ควบคุมตนเองได้ และเข้าใจความสัมพันธ์ของตนกับสรรพสิ่งทั้งหลาย ส่งเสริมให้ครูมีแนวคิดใหม่ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างเยาวชนของชาติให้มีความรู้คู่คุณธรรม และหาทางพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาหลัก ๆ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (สุภรณ์ สภาพงศ์, 2541, หน้า 55,57) ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบยั่งยืน โดยอิงหลักการเรียนรู้ 4 ประการ คือการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ การเรียนรู้เพื่อสามารถใช้ความรู้สร้างปัญญา การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคมประชาธิปไตย และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข (ศรีสมร พุ่มสะอาด, 2541, หน้า 64)

การพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะดังกล่าวได้จะต้องใช้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child centered) เป็นวิธีการที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถ ความต้องการ และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ (วัฒนาพร กระจับทุกษ์, 2541, หน้า 2) ซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542, หน้า 7) ได้ระบุไว้ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาว่า จะต้องยึดหลักที่ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นแนวคิดที่มีอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของไทยมานานแล้ว แต่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติในระดับที่น่าพอใจ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากครูขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินการ (ทิตินา แคมมณี, 2542, หน้า 2 - 3)

การจัดหลักสูตรการสอนยังเป็นการจัดหลักสูตรเพื่อการสอนมากกว่าการจัดหลักสูตรเพื่อการเรียน (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541, หน้า 10) ครูเคยชินกับวิธีการสอนแบบเดิมไม่มั่นใจในเทคนิค ทักษะ และวิธีการสอนของตนว่าเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้เพียงไร กล่าวคือ กระบวนการเรียนการสอนยังคงเน้นการท่องจำเพื่อสอบมากกว่ามุ่งให้นักเรียน คิดวิเคราะห์ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้เด็กไทยจำนวนมากคิดไม่เป็น และไม่ชอบอ่านหนังสือ การวัดผลและประเมินผลการเรียนก็เน้นที่ความจำมากกว่าการประเมินผลตามสภาพความสำเร็จที่แท้จริงของผู้เรียน (จิราภรณ์ ศิริทวี, 2541, หน้า 37 - 38) นอกจากนี้ผู้เรียนส่วนมากยังขาดทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ การปฏิบัติ การอภิปรายอย่างมีเหตุผล และ การทำงานเป็นกลุ่ม (วัฒนาพร กระจับทุกษ์, 2541, หน้า 84 - 87)

กองการวิจัยการศึกษาได้กำหนดศักยภาพของเด็กไทยเพื่อการดำรงชีวิตในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ว่าควรมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต นั่นคือ มีทักษะการเรียนรู้ หมายถึงกระบวนการแสวงหาความรู้ที่หลากหลายด้วยวิธีการต่าง ๆ มีทักษะการคิดคือสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบ สังเคราะห์ และประเมินผลอย่างมีระบบ และมีทักษะการสื่อสาร คือ สามารถฟัง พูด อ่าน และเขียนเพื่อรับส่งข้อมูลข่าวสารได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 15 - 17) การมีทักษะทางภาษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาไทยเพราะเป็นภาษาที่ใช้สำหรับการสื่อสารในชั้นเรียน

และชีวิตประจำวันเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถของแต่ละคน (อุษา ประยงค์รัตน์, 2541, หน้า 45) ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาบังคับที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน ถ้าครูสามารถวางรากฐานที่ดีให้ผู้เรียนก่อนไปเรียนต่อในระดับสูงได้ จะทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาของตนและเอื้ออำนวยต่อการเรียนวิชาอื่น ๆ ต่อไป (ขจรศรี ชาติกานนท์, 2540, หน้า 11)

ปัญหาของกระบวนการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ บรรยากาศและกิจกรรมในห้องเรียนยังไม่น่าสนใจ ไม่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ (กัญนิภา พรหมณพิทักษ์, 2541, หน้า 57 – 64) ทั้งนี้เกิดจากครูไม่ค่อยสนใจ และกระตือรือร้นในวิทยาการใหม่ ๆ ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ขอบสอนแบบเผด็จการซึ่งส่งผลเสียต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่สนใจที่จะสอนทักษะทางภาษา (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ไปพร้อมกัน มักแยกสอน ไม่คำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน และไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้ภาษาเท่าที่ควรเป็นการตัดการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนภาษาไทย (ขจรศรี ชาติกานนท์, 2540, หน้า 107 – 112)

ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรจัดเนื้อหากิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษา, 2542, หน้า 19) และควรเน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ ฝึกการตัดสินใจ ได้เรียนรู้ความคิดของผู้อื่น เมื่อผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร มีทักษะทางภาษา ก็สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบและวิธีการอันหลากหลาย

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาภาษาไทยช่วยแก้ปัญหาหรือลดปัญหาภายในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้ ดังเช่นงานวิจัยของ ประไพศรี สิริวงศ์ (2540 อ้างอิงใน พิศวาท คะลีลวัน, 2541, หน้า 13 -19) ที่ศึกษาการนำวิธีการสอนแบบธรรมสภาจก้า ซึ่งมีแนวการสอนที่สอดคล้องกับ แนวการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปใช้พัฒนาความคิดรวบยอดในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบธรรมสภาจก้า มีพัฒนาการทางความคิดรวบยอดดี เป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ชักถามจนได้

ข้อสรุปความรู้ ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดรวบยอดของตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษา

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ขึ้นเพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ได้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ได้พัฒนาทักษะทางภาษาของตนเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนระดับสูงหรือใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. ได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสาขาวิชาอื่นๆต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นใช้เนื้อหาเรื่อง "รามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ" ในวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 ของโรงเรียนแก่งหางแมวพิทยาคาร สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดจันทบุรี
3. การประเมินผลรูปแบบการสอนดำเนินการโดย
 - 3.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังการเรียนตาม

รูปแบบการสอนที่สร้างขึ้น

- 3.2 วิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างเรียน
- 3.3 วิเคราะห์คะแนนจากแฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน
- 3.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อรูปแบบการสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการสอน หมายถึง ขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
2. การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (child centered) หมายถึง การสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้คิด ค้นคว้า และสร้างข้อความรู้ด้วยตนเอง ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน มีส่วนร่วมกันสร้างความรู้อย่างมีกระบวนการ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้
3. รูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง ขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้คิด ค้นคว้าแสวงหาสร้างข้อความรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกโมยราพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่วัดได้จากคะแนนการตอบแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง "รามเกียรติ์ ตอนศึกโมยราพ" สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้วัดผลการเรียนรู้ด้านพุทธิปัญญา ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า
6. การประเมินผลจากสภาพจริง (authentic assessment) หมายถึง กระบวนการสังเกต บันทึกและรวบรวมข้อมูลจากงาน และวิธีการที่ผู้เรียนทำ หรือได้แสดงความสามารถในการใช้ทักษะการคิดและการใช้ความรู้เพื่อการแก้ปัญหาหรือการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติจากสภาพจริงในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
7. แฟ้มสะสมผลงาน (portfolio) หมายถึง ผลงานของผู้เรียนจากเรื่อง "รามเกียรติ์ ตอนศึกโมยราพ" ที่ผู้เรียนเก็บรวบรวมไว้เพื่อเป็นหลักฐานที่แสดงถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของตน

อย่างครอบคลุมทั้งในด้านความสามารถทางสติปัญญา ทักษะ ทักษะและคุณสมบัติบางประการของผู้เรียนโดยเก็บรวบรวมอย่างมีระบบ ระเบียบ

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University